

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-74>

УДК 378:005.65

ПІДГОТОВКА БАКАЛАВРІВ ПО НАВЧАЛЬНІЙ ПРОГРАМІ «ТРАНСПОРТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ» У СУЧАСНИХ УМОВАХ

TRAINING OF BACHELORS IN THE CURRICULUM "TRANSPORT MANAGEMENT" IN MODERN CONDITIONS

Коваленко Микола Миколайович

кандидат економічних наук, доцент,
Одеський національний морський університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2421-257X>

Дагаєв Юрій Іванович

аспірант,
Одеський національний морський університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8226-9902>

Kovalenko Mykola, Dagayev Yuriy

Odesa National Maritime University

У даній статті описані сучасні підходи та вимоги до розробки навчальної програми «Транспортний менеджмент», яка викладається в Одеському національному морському університеті. Проведено дослідження шляхом опитування потенційних роботодавців і визначення затребуваних навиків і компетенцій, які повинні одержати випускники за період навчання, а також вимоги роботодавців. Опитування проводилось за допомогою метода фокус-групових групових дискусій. Результати обговорення визначили перелік вимог з боку роботодавців до випускників та необхідність більш широкого впровадження в практику підготовки спеціалістів сучасних методів підготовки і новітніх технологій. Під час групових дискусій було зазначено, що підготовлена програма навчання бакалаврів «Транспортний менеджмент» дає можливість застосовувати інноваційні методи викладання, спонукати здобувача вищої освіти самостійно вирішувати проблеми теоретичного і практичного пошуку нових ідей, оцінки інновацій, виявляти загальні принципи та закономірності інтегрованого управління матеріальними, інформаційними, фінансовими потоками у ланцюгах постачання, аналізувати різні варіанти створення логістичних систем та розробляти різні логістичні стратегії.

Ключові слова: навчальна програма, метод, метод фокус-груп, опитування, навик, компетенції, випускники, роботодавець.

The article describes modern approaches and requirements for the development of the curriculum "Transport Management", which is taught at the Odessa National Maritime University. The study was conducted by interviewing potential employers and determining the required skills and competencies that graduates should receive during the training period, as well as the requirements of employers. The survey was conducted using the focus group discussion method. A focus group is an approach to discussing certain issues under the guidance of a moderator by a group of 6 to 12 people. This allows you to thoroughly assess the reaction of the target audience, which is formed according to pre – defined criteria. This approach is significantly different from fairly well-known group methods, such as brainstorming or the Delphi method. A key element in preparing a focus group is the scenario or discussion plan. All discussions take place under the guidance and personal control of the moderator. The discussion, which was held among the leading employees of well-known transport enterprises of the Odessa region, showed a variety of opinions regarding the requirements for graduates, but almost all participants focused on the ability of graduates to prepare specific documents that relate to the specifics of technological processes of transshipment in ports, teamwork and knowledge of a foreign language. The results of the discussion determined the list of requirements from employers for graduates and the need for a wider introduction of modern training methods and the latest technologies into the practice of training specialists. Discussions on training methods have shown that the modern training system requires a new approach, which should be reflected in the development of the Transport Management curriculum. During the group discussions, it was noted that the prepared Bachelor's degree program "Transport Management" provides an opportunity to apply innovative teaching methods, encourage higher education applicants to independently solve problems of theoretical and practical search for new ideas, evaluate innovations, identify general principles and patterns of integrated management of material, information, financial flows in supply chains, analyze various options for creating logistics systems and develop various logistics strategies.

Keywords: curriculum, method, focus group method, survey, skills, competencies, graduates, employers.

Постановка проблеми. Стійке зростання об'ємів і рівня якості логістичного сервісу визиває гостру необхідність формування об'єктів інфраструктури транспортно-логістичної системи. Україна в цьому процесі не є досить передовою країною, і суттєво відстає від європейських країн. Для того, щоб змінити ситуацію в Україні потрібно зробити значний крок в технологічному прогресі, щоб економіка країни змогла працювати досить ефективно, випускаючи більше необхідної продукції, і надаючи якісний сервіс в забезпеченні послугами.

Враховуючи популярність спеціальності «Логістичний менеджмент» на яку щорічно приймається 55–60 студентів, питання працевлаштування і подальшої кар'єри є досить актуальним, тому вимоги відносно нестачі знань цілком справедливі і мають бути прийняті до уваги при удосконаленні проекту освітньо-професійної програми «Логістичний менеджмент».

Потреба в програмі навчання «Транспортний менеджмент» визначається реакцією на попит бакалаврів спеціалізації «Логістичний менеджмент» на ринку праці як національного так і глобального рівня. Логістичний менеджер повинен володіти економічним і психологічним потенціалом, щоб зайняти пристойне місце на складному ринку праці логістичних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Результати проведеного порівняльного аналізу застосовуваних програм в університетах України з дисципліни «Транспортний менеджмент» показують, що програма, яка реалізується в ОНМУ суттєво відрізняється від інших [1; 2], що дозволяє сформулювати особливий погляд на підготовку спеціалістів.

Одним з найпоширеніших якісних маркетингових методів збору інформації, зокрема, громадської думки, є фокус-групові дослідження. Термін «фокус-група» є скороченням від поняття «сфокусоване інтерв'ю», запропонованого Р.Мертоном, М.Фіске і П.Кендаллом у 1946 році [3; 5]. В подальшому представники різних соціологічних шкіл по-різному трактували особливості цього методу, але деякі підходи та принципи виявились досить стійкими. Фокус-група – це обговорення певних питань за заздалегідь обумовленим сценарієм під керівництвом модератора групою 8–12 чоловік, що представляють цільову аудиторію сформовану за певними критеріями. Фокус-група дозволяє оцінити реакцію цільової аудиторії шляхом виявлення спектру

думок з досліджуваної проблеми, пошук пояснення поведінки людей в тих чи інших сферах. За своїм призначенням цей тип досліджень суттєво відрізняється від інших групових методів, наприклад, від методу Дельфі чи «мозкового штурму». Згідно останніх, групи формуються з експертів, орієнтованих на вироблення рекомендацій та узгоджених рішень.

Ефективність фокус-груп визначається тим, що більшість людей відчуває себе комфортно, якщо вони залучені в дискусію як частина групи. Групова динаміка дозволяє визначити значимість такого явища, як груповий вплив.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є визначення потреби в бакалаврах напрямку «Логістичний менеджмент» і сформулювати мету і результати підготовки навчальної програми «Транспортний менеджмент», передбачити специфіку підготовки бакалаврів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для обґрунтування потреби і компетенцій випускників напрямку «Логістичний менеджмент» програми «Транспортний менеджмент» було проведено попереднє дослідження. Мета такого дослідження – опитування потенціальних роботодавців і визначення затребуваних навиків і компетенцій, які повинні одержати випускники за період навчання, а також вимоги роботодавців.

Серед групових методів, про які говорилося вище, зокрема використовується метод фокус-групових дискусій, Суть його полягає в тому, що шляхом інтерв'ювання невеликої кількості респондентів (4–6 чол.) створюються можливості для отримання детальної інформації від кожного учасника.

Ключовим елементом підготовки фокус-групи є складання сценарію або плану. Основну роль в дискусії грає модератор. Він повинен володіти високою комунікативністю, швидко досягати взаєморозуміння з респондентами, вміння їх слухати, чітко орієнтуватися в ході обговорення, бути чутливим, мати добру пам'ять. Він зобов'язаний досконало орієнтуватися у темі, яка обговорюється, але при цьому не виконувати роль експерта. Його обізнаність щодо обговорюваних питань не повинна занадто виходити за межі знань, якими володіють респонденти. Модератору необхідно знайти той стиль, який відповідає темі дослідження і є найбільш зручним для нього. Це може бути серйозна манера поведінки або, навпаки, весела і розкута.

Використання фокус-групи передбачає проходження певних етапів, які можуть бути такими, як зображені на рис. 1. [4].

Розглянемо етапи проведення фокус-групи більш детально.

1. Формування мети залежить від побажань замовника дослідження. При цьому, як правило, замовнику складно сформулювати конкретну мету дослідження. А значить, потрібно переговорити з ним з метою визначення чіткої мети і скорегувати його побажання, щоб результати відповідали побажанням замовника. На цьому ж етапі визначається цільова аудиторія, яка є об'єктом дослідження.

2. Підбір модератора і його помічників. Модератор фокус-групи проводить групове обговорення, помічники записують процес обговорення, набирають учасників, визначають місце проведення та забезпечують захід обладнанням. При цьому зазвичай підсумковим аналізом займається модератор і його помічники.

3. Модератор повинен вибрати оптимальне місце проведення фокус-групи, м'яко контролювати групу, активно взаємодіяти з асистентом і контролювати його, запам'ятовувати хід дискусії, починаючи з простої розмови, використовуючи паузи і ставити уточнюючі питання, непомітно контролювати себе і групу, правильно закінчувати бесіду (нагадувати про мету і подякувати всім учасникам).

Опитування потенційних роботодавців випускників програми «Інноваційний менеджмент і технології» методом групових дискусій проводилось свого часу на кафедрі менеджменту в Клайпедському університеті (Литва).

Для нашого дослідження для складання дискусійної фокус-групи були вибрані відомі

транспортні підприємства: Морський торговельний порт «Південний», Одеський морський торговельний порт, Морський торговельний порт «Чорноморськ», Ізмаїльський Морський торговельний порт. В дослідженні приймали участь керівники і ведучі менеджери визначених підприємств. Для дискусії був складений план, який вміщує 4 частини: частина 1 – вступ, частина 2 – визначення вимог до випускників; частина 3 – вимоги до професійних компетенцій, частина 4 – пропозиції по формуванню компетенцій.

Підводячи підсумок дискусії з'ясувалось, що представники різних організацій мають різні думки щодо вимог до випускників. Представники більшості організацій підкреслили, що спеціалісти в галузі менеджменту не завжди відповідають вимогам сьогодення, що пов'язано в т. ч. і з нестачею знань, як загальних так і суто професійних. Під час дискусії більшість учасників акцентували потребу компаній в кваліфікованих спеціалістах з урахуванням специфіки портових підприємств. Була підкреслена необхідність проведення досліджень, які враховують вимоги сьогодення для успішної роботи портів галузі. Під час частини дискусії з приводу необхідних компетенцій, думки спеціалістів також носили досить різноманітний характер. Майже всі учасники акцентують увагу на здібностях випускників готувати різноманітні документи, що відображують особливості технологічних процесів перевантаження в портах, вміння працювати в командах, знання іноземної мови. Всі учасники заявили, що випускникам напряму «Логістичний менеджмент» необхідно мати самостійні практичні навички, оскільки вони повинні вміти:

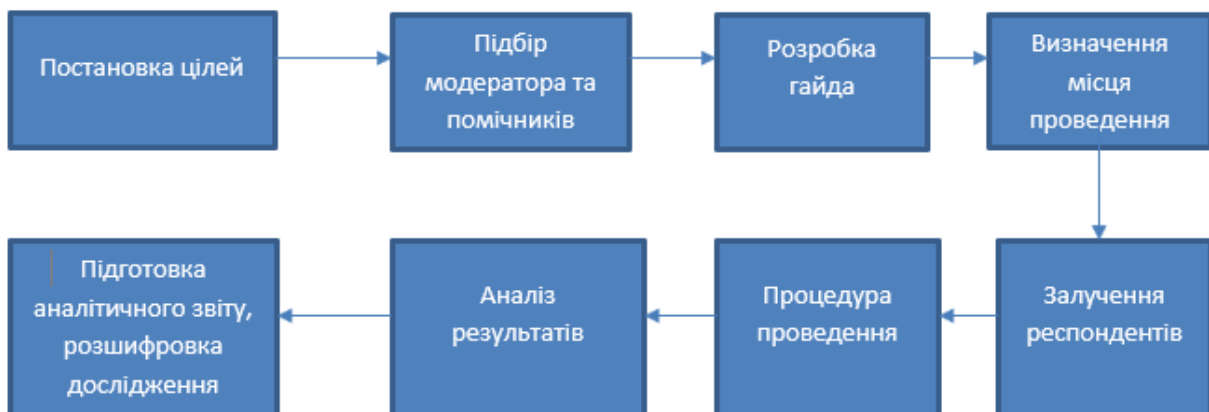

Рис. 1. Етапи проведення фокус-групи

Джерело: вдосконалене автором на основі [4]

– займатися пошуком нових необхідних ідей або їх створенням;

– знаходити фінансові джерела для нових логістичних проектів і залучати додаткові кошти підприємців для реалізації таких проектів;

– організовувати та планувати діяльність, володіти методами економічних розрахунків і прийняття рішень в напрямках управління витратами, якістю та конкурентоспроможністю підприємств і організацій, в тому числі морського транспорту.

Під час частини дискусії щодо думок відносно сучасних методів викладання напрямку «Логістичний менеджмент» була підкреслена необхідність більш широкого впровадження в практику підготовки спеціалістів сучасних методів підготовки і новітніх технологій. В різноманітних літературних джерелах обговорюються різні методи підготовки в вищих навчальних закладах. П. Друкер [6] стверджував, що традиційні системи освіти, які зараз застосовуються в усьому світі, є по суті модель, яка винайдена в Європі ще в XVII сторіччі. Звичайно, за цей час в традиційну систему освіти було внесено чимало доповнень та поправок. Але базових фундамент, на якому будуються наші школи та університети, розроблений більш ніж 300 років тому. Зараз потрібно нове, а в деяких випадках і радикально нове мислення і нові підходи на всіх рівнях. Класичні лекції на нашу думку, повинні сьогодні складати не більше 10–15% часу студента, відео, аудіо – 20%, дискусійні групи – 40%, практичні заняття – 25–30%. Такий поділ навчального процесу найбільш відповідає сучасним вимогам і дозволяє поступово відійти від застарілих класичних підходів.

Узагальнюючи все, що викладено щодо пропозицій компетенцій випускників освітньої програми «Логістичний менеджмент» та враховуючи потенціал подальшої реалізації програми, слід констатувати, що випускники, які закінчують навчання по цій програмі, будуть мати університетську освіту високої якості, теоретичні та практичні знання, що обумовлюються наступними компетенціями:

– розуміння концепції логістичного менеджменту, принципів і закономірностей створення та управління інтегрованими ланцюгами постачання, надавати пропозиції щодо формування та удосконалення функціонування логістичних систем;

– здатність оцінювати економічну ефективність, якість, ризику та наслідки та впровадження логістичних рішень;

– здатність застосовувати навички управління інноваційно-інвестиційними проектами розвитку організацій, в тому числі транспортної галузі, обґрунтування рішень в умовах невизначеності та ризику.

Формулювання результатів програми навчання «Транспортний менеджмент» базується на проведених дослідженнях, а також на специфіці навчання і галузі діяльності, яка визначена в назві програми. Також враховувалась актуальність цієї галузі в сучасних умовах. Передбачається, що ця актуальність через результати програми навчання має вплив на всю програму підготовки спеціалістів логістичного напрямку. Проведене дослідження обґрунтовує потребу в бакалаврах спеціальності «Логістичний менеджмент». Програма навчання «Транспортний менеджмент» направлена на діяльність бакалаврів, які розуміють як виявляти загальні принципи та закономірності інтегрованого управління матеріальними, інформаційними, фінансовими потоками у ланцюгах постачання, аналізувати різні варіанти створення логістичних систем та розробляти різні логістичні стратегії.

Висновки. Стійке зростання об'ємів і рівня якості логістичного сервісу визиває гостру необхідність формування об'єктів інфраструктури транспортно-логістичної системи. Україна в цьому процесі не є досить передовою країною. Для того, щоб змінити ситуацію в Україні потрібно зробити значний крок в технологічному прогресі, щоб економіка країни змогла працювати досить ефективно, випускаючи більше необхідної продукції, і надаючи якісний сервіс в забезпеченні послугами.

Потреба в програмі навчання «Транспортний менеджмент» визначається реакцією на попит бакалаврів спеціалізації «Логістичний менеджмент» на ринку праці як національного так і глобального рівня. Логістичний менеджер повинен володіти економічним і психологічним потенціалом, щоб зайняти пристойне місце на складному ринку праці логістичних послуг. Під час групових дискусій з використанням методу фокус-групи зі спеціалістами портової галузі була з'ясована необхідність підготовки кваліфікаційних випускників напрямку «Логістичний менеджмент» з акцентом уваги на те, що такі випускники мають бути підготовлені як теоретично так і практично, що буде сприяти кращому пристосуванню випускника до особливих умов кожного підприємства. Підготовлена про-

грама навчання бакалаврів «Транспортний менеджмент» дає можливість застосовувати інноваційні методи викладання, спонукати здобувача вищої освіти самостійно вирішувати проблеми теоретичного і практичного пошуку нових ідей, оцінки інновацій, виявляти

загальні принципи та закономірності інтегрованого управління матеріальними, інформаційними, фінансовими потоками у ланцюгах постачання, аналізувати різні варіанти створення логістичних систем та розробляти різні логістичні стратегії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кобржицький В. В. Програма вивчення дисципліни «Транспортний менеджмент» (для бакалаврів). Київ : МАУП, 2018. 18 с.
2. Перебийніс В.І., Болдырева Л.М., Перебийніс О.В. Транспортний менеджмент і транспортний маркетинг виробничо-комерційної діяльності : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. 201 с.
3. Методика проведення фокус-груп: Методичні рекомендації для студентів спеціальності «журналістика» ВДПУ / Укладач – Лапшин С. А. Вінниця : ВДПУ, 2016. 28 с.
4. Маркетингове дослідження за допомогою методу фокус-груп (FHD). URL: <http://ebib.pp.ua/vikoristannya-metodu-fokus-grupi-v-marketingovih-doslidjennjah-marketingovi.html> (дата звернення: 01.11.2023).
5. Корягіна Н. А. Психологія спілкування : навч. посібник Київ : 2015. 148 с.
6. THE ESSENTIAL DRUCKER HARPERBUSINESS, 2003, 359 с.

REFERENCES:

1. Kobrzytskyi V. V. (2018) Prohrama vyvchennia dystsypliny "Transportnyi menedzhment" (dlia bakalavriv) [Study program of the discipline "Transport Management" (for bachelors)]. Kyiv, 18 p. (in Ukrainian)
2. Perebyinis V. I., Boldyrieva L. M., Perebyinis O. V. (2009) Transportnyi menedzhment i transportnyi marketynh vyrobnycho-komertsiinoi diialnosti: Monohrafiia [Transport management and transport marketing of industrial and commercial activities: Monograph.]. Poltava: RVV PUSKU, 201 p. (in Ukrainian)
3. Methodology for conducting focus groups: Methodological recommendations for students majoring in "journalism" of VDPU / Compiled by S. A. Lapshin. Vinnytsia: VDPU, 2016. 28 p. (in Ukrainian)
4. Marketynhove doslidzhennia za dopomohoiu metodu fokus-hrup (FHD) [Marketing Research using the focus group method (FGD)]. Available at: <https://pro-consulting.ua/ua/services/marketingovoe-issledovanie-s-pomoshyu-metoda-fokus-grupp-fgi> (accessed November 1, 2023)
5. Koryagina N. A. (2015) Psychology of communication: Study guide Kyiv: 2015 148 p.
6. THE ESSENTIAL DRUCKER HARPERBUSINESS, 2003. 359 p.